

METODICKÉ POZNÁMKY

Letošní Pohyb obyvatelstva doznal několika změn. Tou nejvýznamnější je zařazení tabulek počtů demografických událostí v podrobném třídění za věk a ročník narození (tzv. elementární soubory). Jde o tabulky B.05 Sňatky podle věku, ročníku narození, pohlaví a rodinného stavu a D.06 Živě narození podle věku a ročníku narození matky, pohlaví, legitimacy a pořadí narození. Již dříve publikovaná podobná tabulka za úmrtí byla doplněna o přehlednou tabulku F.05 Zemřelí podle věku, pohlaví a rodinného stavu. Zároveň vznikla nová tabulka C.05 Rozvody podle délky trvání manželství, roku uzavření sňatku a počtu nezletilých dětí. Takto podrobně třídění demografických událostí umožní mimo jiné přesnější výpočty syntetických ukazatelů, například úhrnné rozvodovosti nebo tabulek plodnosti či sňatečnosti. Další novinkou je tabulka D.11 Narození v nynějším manželství podle věku otce, pořadí, vitality a pohlaví. Zařazení nových tabulek si vyžádalo přečíslování stávajícího pořadí tabulek v publikaci.

V rámci drobnějších úprav došlo k rozšíření publikovaných počtů za jednoleté věkové skupiny až do věku 49 let u narozených a potratů, do 64 let u sňatků a rozvodů a do 100 let u zemřelých. Podrobnější je též třídění rozvodů podle délky trvání manželství. V tabulce I.10 Věkové složení obyvatel podle pohlaví, věku a rodinného stavu jsou nově publikované podrobné počty za jednotky věku (dříve podle pětiletých věkových skupin). V některých tabulkách za narozené bylo rozšířeno třídění podle pořadí narození. Ke změnám došlo dále v tabulce Sňatky podle státního občanství snoubenců, která byla rozdělena na dvě tabulky zvlášť podle pohlaví (B.14 a B15). Obdobně byla rozdělena tabulka Rozvody podle státního občanství manželů (C.13 a C.14).

V rámci grafických úprav došlo k přesunu souhrnů za pětileté věkové skupiny (případně jiné agregáty) vždy na konec dané tabulky. Byly vypuštěny některé syntetické ukazatele (průměrný věk při rozvodu a průměrná délka trvání manželství) a grafická část. Syntetické ukazatele budou nadále zveřejňovány a analytické publikaci ČSÚ Vývoj obyvatelstva České republiky.

Veškeré údaje se týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. Od r. 2001 (v návaznosti na sčítání lidu, domů a bytů 2001) údaje zahrnují cizince s vízy nad 90 dnů (podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců), a taktéž cizince s přiznaným azylem (podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu). Od 1.5.2004, v návaznosti na tzv. Euronovelu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se údaje týkají občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem. Údaje zohledňují rovněž události (sňatky, narození a úmrtí) občanů s trvalým pobytem na území ČR, které nastaly v cizině.

Územní členění výsledků zpracování za kraje a oblasti důsledně respektuje ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření VÚSC (a jeho novelu č. 176/2001), a navazující klasifikaci CZ-NUTS, zavedenou opatřením ČSÚ ze dne 27.4.1999. Třídění podle velikostních skupin obcí používá ČSÚ při definování venkovského a městského obyvatelstva (tj. v obcích do 2 tisíc, resp. nad 2 tisíce obyvatel).

Pohyb obyvatelstva v ČR v letech 1921 - 2004

Retrospektiva pohybu obyvatelstva obsahuje události, které se odehrály na území České republiky. Do konce 1929 byl zjišťován místo počtu zemřelých do 28 dnů počet zemřelých do 1 měsíce. Od 1.7.1954 je v zahraničním stěhování České republiky zahrnuto stěhování všech osob (včetně cizinců) s místem trvalého pobytu v České republice a od 1.1.2001 všech občanů ČR s trvalým pobytem na území ČR, cizinců s povolením k trvalému pobytu na území ČR, cizinců s vízem nad 90 dní a cizinců s azylem na území ČR a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem.

A. Přehled pohybu obyvatelstva

Vybranými městy v této kapitole jsou všechny obce (522 kromě Brna, Ostravy, Plzně a Prahy), které měly k 1.1.2004 statut města (působil v nich městský nebo magistrátní úřad).

B. Sňatky

S výjimkou tabulky B.02 jsou všechny ostatní tabulky v případě územního členění tříděny podle místa pobytu ženicha.

C. Rozvody

Tab. C.01 se týká všech podaných žádostí o rozvod, následující tabulky obsahují kombinační třídění pouze za rozvedená manželství.

D. Narození

Podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 11 ze dne 22. ledna 1988 se narozením živého dítěte rozumí jeho úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina jestliže projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnosti a) 500g a vyšší anebo b) nižší než 500g a přežije-li 24 hodin po porodu. Známkami života se rozumějí dech nebo akce srdeční nebo pulsace pupečníku nebo aktivní pohyb svalstva, i když pupečník nebyl přerušen nebo placenta nebyla porozena. Narozením mrtvého dítěte se rozumí úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže plod neprojevuje ani jednu ze známek života a má porodní hmotnost 1000 g a vyšší.

E. Potraty

Tabulky za potraty jsou zpracovány ze souboru individuálních dat, který ČSÚ přebírá od Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR. Potratem se rozumí ukončení těhotenství ženy, při němž a) plod neprojevuje ani jednu ze známek života a jeho porodní hmotnost je nižší než 1000 g a pokud ji nelze zjistit, jestliže těhotenství je kratší než 28 týdnů, b) plod projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost nižší než 500 g, ale nepřežije 24 hodin po porodu, c) z dělohy ženy bylo vyňato plodové vejce bez plodu, anebo těhotenská sliznice. Potratem se rozumí též ukončení mimoděložního těhotenství anebo umělé přerušení těhotenství provedené podle zvláštních předpisů. V letech 1987-1991 byla mimoděložní těhotenství zahrnuta do UPT, od roku 1992 do ostatních potratů. Ministerstvo zdravotnictví ČR od 1.1.1994 zavedlo nové tiskopisy s podrobnějším číselníkem rodinného stavu a vzdělání ženy. Ve zpracování byly tyto číselníky převzaty beze změn. Na rozdíl od tabulek publikovaných ÚZIS jsou do výsledků zahrnuty potraty všech žen s trvalým pobytem v ČR, tj. včetně cizinek. V roce 2000 změnil ÚZIS opět číselník druhu potratu. Kódem 2 jsou místo UPT do 9 týdnů definovány miniinterrupce a kódem 3 místo UPT po 8 týdnech jsou označena jiná legální UPT. Změna se promítla do tabulek E.01 a E.03.

G. Zemřelí podle příčin smrti

S účinností od 1. 1. 1994 byla v ČR podle paragrafu 24 odst. 4 zákona ČNR č. 278/1992 Sb. zavedena Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění 10. decenální revize (MKN-10). Garantem MKN-10 je Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. MKN-10 používá na rozdíl od MKN-9 čtyřmístný alfanumerický kód jednoho písmene a tří číslic. Pro základní statistické zpracování se používá třímístný alfanumerický kód. Rozsah příčin smrti se výrazně rozšířil a byly pozměněny též názvy a pořadí tříd příčin smrti. Vnější příčiny poranění a otrav (dříve dodatková klasifikace E) jsou zařazeny do samostatné třídy XX.

H. Stěhování

Objem stěhování za vyšší územní jednotku je definován jako součet objemu stěhování za nižší územní celky plus stěhování mezi nižšími územními celky. Obrát stěhování je definován jako úhrn přestěhování a vystěhování v dané územní jednotce. Do případů vnitřního stěhování je zahrnuto stěhování mezi urbanistickými obvody Prahy (i když je to stěhování uvnitř obce).